

Tiedote äidinkielen ja kirjallisuuden opettajille ja opiskelijoille

Äidinkielen sähköinen ylioppilaskoe

Äidinkielen sähköinen ylioppilaskoe järjestetään ensimmäisen kerran syksyllä 2018. Tässä tiedotteessa on esitelty kokeen yleislinjaukset, jotka tarkentuvat esimerkiksi arviointikriteerien osalta seuraavan kahden lukuvuoden kuluessa.

Kokeen tavoite

Sähköisessä kokeessa arvioidaan nykyisen kokeen tavoin lukion äidinkielen ja kirjallisuuden opetussuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamista sekä kokelaan kypsyttä ja valmiuksia jatko-opintoihin. Kokeessa simuloidaan nykyisessä mediamaailmassa ja tietotulvassa vastaan tulevia tilanteita, joissa tarvitaan muun muassa lähteiden valinnan sekä tiedon luotettavuuden, pätevyyden ja käytettävyyden arvioinnin taitoja. Lisäksi korostuvat tiedon rakentamisen, tekstin tavoitteen asettamisen, näkökulman valinnan ja aiheen rajaamisen taidot, jotka ovat keskeisiä myös lukion jälkeisten opintojen kannalta. Uusi koe nivoutuu nykyistä koetta tiiviimmin äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen sisältöihin ja tarjoaa paremman mahdollisuuden arvioida myös monilukutaitoa.

Kokeen rakenne

Koe on kaksipäiväinen, ja molempien kokeiden kesto on kuusi tuntia. Ensimmäisessä kokeessa keskitytään erityisesti lukutaidon ja toisessa kokeessa kirjoitustaidon arviointiin. Molemmissa kokeissa aineistoilla on vahva asema, joten lukeminen ja kirjoittaminen liittyvät niissä toisiinsa. Kokeiden nimet kuvaavat siis ennemminkin tehtävien ja arvioinnin painotusten eroa. Lukutaidon kokeessa on kaksi osaa, kirjoitustaidon koe on yksiosainen.

Kokeen aineistot

Sähköisessä kokeessa on mahdollista hyödyntää monimuotoisia, autenttisia aineistoja. Kirjoitettujen, kuvallisten ja graafisten tekstiaineistojen lisäksi molemmissa kokeissa voidaan käyttää laajan tekstikäsityksen mukaisesti myös erilaisia audiovisuaalisia tekstejä, esimerkiksi tv-mainoksia, katkelmia televisio-ohjelmista, elokuvista tai näytelmistä, videoita ja animaatioita. Aineistona voi myös olla pelkkä äänitiedosto, esimerkiksi radiohaastattelu, uutislähetys tai katkelma kuunnelmasta. Vaikka koe järjestetään suljetussa ympäristössä, aineisto voi koostua myös verkkoteksteistä tai -sivustosta.

Lukutaidon koe

Lukutaidon kokeessa arvioinnin kohteena on ensisijaisesti kriittinen ja kulttuurinen lukutaito. Kokeessa on kaksi osaa: A-osa keskittyy ensisijaisesti media- ja asiatekstien, B-osa kaunokirjallisten ja muiden fiktiivisten tekstien analysointiin ja tulkintaan.

Molemmissa osissa on tarjolla kaksi tehtävää. Kokelas valitsee yhden tehtävän kummastakin osasta, eli lukutaidon kokeessa vastataan yhteensä kahteen tehtävään. Periaatteessa tehtävännäntö ovat samankaltaisia kuin nykyisessä tekstitaidon kokeessa, mutta yksittäinen tehtävännäntö voi sisältää myös alakohtia. Tehtävä voi siis edellyttää yhtenäisen, pituudeltaan rajatun tekstin tuottamista tai useampien lyhyiden vastausten tuottamista. Vastaustilassa on käytössä merkkimäärälaskuri.

Asia- ja mediateksteihin keskittyvän A-osan tehtävissä voidaan esimerkiksi pyytää vertailemaan tekstejä, nostamaan esiin teksteistä löytyviä näkemuseroja tai ristiriitoja ja selittämään niitä, pohtimaan väitteiden uskottavuutta ja luotettavuutta, tulkitsemaan tekstejä konteksteihin sijoittamisen avulla tai analysoimaan ja pohtimaan eri ilmaisumuotojen tapoja rakentaa merkityksiä. A-osassa korostuu erityisesti erittelevä ja kriittinen lukutaito.

Kaunokirjallisiin ja muihin fiktiivisiin teksteihin keskittyvän B-osan tehtävännäntö voivat esimerkiksi ohjata analysoimaan ja tulkitsemaan tekstejä ja niiden ilmaisutapoja sopivia käsitteitä käyttäen, vertailemaan tekstejä, tulkitsemaan niitä tietystä näkökulmasta tai suhteessa tekstin aika- tai lajikontekstiin. B-osassa korostuu erityisesti tekstien tulkinnan taito.

Kirjoitustaidon koe

Kirjoitustaidon kokeessa tehtävänä on tuottaa pohtiva, näkökulmia avaava tai kantaa ottava teksti aineistojen pohjalta. Kokeessa on tietty, tyypillisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineeseen tai lukion yhteisiin aihekokonaisuuksiin liittyvä laajahko teema. Tehtävännäntöjä on 5–7, ja niistä kokelas valitsee yhden. Kokeessa on tarjolla valikoima teemaan liittyviä aineistoja, esimerkiksi asiatekstejä, mediatekstejä, tieto- ja kaunokirjallisuutta eri muodoissaan. Tarjolla on tyypillisesti 6–8 aineistoa, joista kokelaan on käytettävä vähintään kahta.

Kirjoittaja voi käyttää aineistoja eri tavoin oman tekstinsä tavoitteen, valitun näkökulman ja aiheen rajauksen mukaan. Hän valitsee itse käyttämänsä lähteet ja niiden käyttötavan. Joskus voi esimerkiksi olla tarkoituksenmukaista keskittyä enemmän yhteen lähteeseen ja avata sen teemaa ja täydentää pohdintaa toisen aineiston sisältämien tietojen avulla. Aineistoista voi myös nostaa esiin vaikkapa yksittäisiä näkökulmia, tietoja, väitteitä ja niiden perusteluja ja tarkastella aihetta niiden pohjalta.

Laajuudeltaan kirjoitustaidon kokeessa tuotettavat tekstit vastaavat laajuudeltaan nykyisen esseekokeen tekstejä.

Kokeen arviointi

Äidinkielen kokeen maksimipistemäärä on 120 pistettä.

Lukutaidon kokeesta saa enimmillään 60 pistettä. Arvioinnissa korostuvat erityisesti vastauksen sisältöaineokset ja lukutaidon taso.

Kirjoitustaidon kokeesta saa enimmillään 60 pistettä. Arvioinnissa korostuvat erityisesti tekstin rakentaminen, tekstin tavoitteen ja näkökulman selkeys, lähteiden valinta ja käyttötapa, sisällön monipuolisuus sekä kieli ja tyyli.

Molemmille kokeille laaditaan omat arviointiohjeensa. Lukutaidon kokeen arviointiohjeissa kuvataan lukutaidon tasoja yleisellä tasolla ja annetaan koekohtainen pisteitysohje. Kirjoitustaidon kokeelle laaditaan nykyisen esseekokeen kriteerien pohjalta kriteeristö, jossa muun muassa aineistojen käyttötaito korostuu.

Opettaja arvioi alustavasti molempien kokeiden suoritukset, minkä jälkeen lopullinen arviointi tehdään ylioppilastutkintolautakunnassa.

Sähköinen koe pähkinänkuoressa:

- Kaksi koetta ja kaksi koepäivää, molempien kokeiden kesto 6 tuntia
- Molemmissa kokeissa laajan tekstikäsitelmän mukaisesti monimuotoisia aineistoja
- Lukutaidon koe:
 - Kokeessa on kaksi osaa: A-osa keskittyy asia- ja mediateksteihin ja B-osa kaunokirjallisiin ja muihin fiktiivisiin teksteihin.
 - Molemmissa osissa valitaan kahdesta tehtävänannosta toinen.
 - Tehtävänannot voivat olla yksi- tai moniosaisia.
 - Lukutaidon kokeen maksimipistemäärä on 60 pistettä.
- Kirjoitustaidon koe:
 - Kokeessa on yhtenäinen teema ja siihen liittyviä aineistoja.
 - Kaikki tehtävät ovat aineistopohjaisia.
 - Tarjolla on 5–7 tehtävänantoa, joista valitaan yksi.
 - Tavoitteena on laatia pohtiva, näkökulmia avaava tai kantaa ottava teksti.
 - Kirjoittaja valitsee itse näkökulmansa ja siihen sopivat aineistot.
 - Vähintään kahta tekstiä on hyödynnettävä.
 - Kirjoitustaidon kokeen maksimipistemäärä 60 pistettä.

Miten uuteen kokeeseen voi valmistautua?

Parhaiten sähköiseen kokeeseen voi valmistautua opiskelemalla opetussuunnitelman mukaisia tietoja ja taitoja sekä harjoittelemalla erilaisten tekstien lukemista ja niiden pohjalta kirjoittamista.

Huomiota on hyvä kiinnittää esimerkiksi seuraaviin asioihin:

- tarkoituksenmukaisen lukutavan valintaan (esimerkiksi silmäilevään lukemiseen kirjoitustaidon kokeessa aineistoihin tutustuttaessa ja syventyvään lukemiseen aineistoja analysoitaessa ja tulkittaessa)
- monimuotoisten tekstien analysointiin ja tulkintaan
- kirjoitelman tavoitteen asettamiseen, näkökulman valintaan ja aiheen rajaukseen
- eri tapoihin käyttää lähteitä ja kuljettaa niitä tekstissä
- useiden aineistojen parissa työskentelyyn, esimerkiksi niiden yhdistelyyn ja vertailuun sekä ja synteiesien tekoon
- pohdinnan, kannanoton ja perustelemisen taitoihin sekä keskusteluun lähteiden kanssa
- tekstin suunnitteluun, tuottamiseen, muokkaamiseen ja viimeistelyyn tekstinkäsittelyohjelmalla.

Lisäksi on hyvä tutustua Abitti-koejärjestelmään ja LibreOffice-tekstinkäsittelyohjelmaan ja ottaa huomioon, että tämänhetkisten tietojen mukaan kokeessa ei ole käytössä oikolukuohjelmaa. Vaikka tekstit kirjoitetaan suoraan koejärjestelmään, tekstejä voi kokeessa suunnitella ja luonnostella myös paperille.

Yhteistyöterveisin

Äidinkielen jaos

Lisätietoa:

- ylioppilaskokeen sähköistämisestä: <https://digabi.fi/>
- Abitti-järjestelmästä <http://www.abitti.fi/>
- äidinkielen kokeen tehtävistä: <https://digabi.fi/kokeet/esimerkkitehtavat/aidinkieli-suomi/>